

Recenzja w postępowaniu habilitacyjnym dr inż. arch. Marty Rusnak

I. PODSTAWA OPRACOWANIA

1. Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018 poz. 1668 ze zm.)
2. Uchwała nr 778/33/RDND01/2021-2024 Rady Dyscypliny Naukowej Architektura i Urbanistyka na Politechnice Wrocławskiej z dnia 18.10.2023
3. Zawiadomienie nr 4/10/D01/2023 o wyznaczeniu na recenzenta i członka komisji habilitacyjnej z dnia 23.10.2023.
4. Dokumentacja habilitacyjna „Prospołeczne zarządzanie dziedzictwem architektonicznym. Badania eye-trackingowe”.

II. OCENA FORMALNA

1. Zgodnie z art. 219 Ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* podstawą nadania stopnia doktora habilitowanego jest osiągnięcie naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny. Za takie osiągnięcie może być uznany cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych. Osiągnięcie może stanowić część pracy zbiorowej, jeżeli opracowanie wydzielonego zagadnienia jest indywidualnym wkładem osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego.
Wymóg został spełniony – jako podstawę postępowania został wskazany cykl 12 artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych. Trzy artykuły są samodzielne, w przypadku pozostałych został wskazany udział Kandydatki wraz z opisem indywidualnego wkładu.
2. Osoba ubiegająca się o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego powinna wykazywać się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.
Wymóg został spełniony - dokumentacja habilitacyjna zawiera informacje wskazujące na realizowanie działalności naukowej poza uczelnią macierzystą Kandydatki.
3. Oprócz wskazania i opisanie osiągnięcia wnioskodawca powinien przedstawić opis kariery zawodowej.
Wymóg został spełniony – dokumentacja habilitacyjna zawiera informacje niezbędne do oceny przebiegu kariery zawodowej Kandydatki.

Wobec powyższego należy stwierdzić, że wniosek oraz załączona dokumentacja zawiera dane wymagane w świetle przepisów ustawy i może być poddany ocenie merytorycznej.

III. OCENA MERYTORYCZNA

1. Ocena osiągnięcia naukowego wskazanego przez Kandydatkę jako podstawa postępowania habilitacyjnego.

Osiągnięciem wskazanym we wniosku jest cykl 12 artykułów naukowych. Wszystkie artykuły zostały opublikowane w czasopiśmie ujętych w wykazach ministerialnych. Zdecydowana większość z nich jest stosunkowo wysoko punktowana. W kilku przypadkach są to renomowane czasopisma zagraniczne, czego potwierdzeniem są wskaźniki IF. Aż 9 publikacji w cyklu ma charakter wieloautorski. W tym kontekście, pewne wątpliwości może budzić określenie procentowego udziału Kandydatki w autorstwie poszczególnych artykułów. Zawiera się on w przedziale 80-90%, co w oznacza, że udział poszczególnych współautorów w skrajnych przypadkach zredukowany był do zaledwie 5% (sic!), mimo, że współautorzy współrealizowali opisywane badania.

Odnosząc się do wymogu spójności tematycznej, to został on spełniony, gdyż wszystkie wskazane artykuły podejmują wybrane zagadnienia związane ze stosowaniem okulografii w badaniach z zakresu architektury i urbanistyki. W większości prezentują wyniki badań prowadzonych przez dr inż. arch. Martę Rusnak wraz z innymi naukowcami. Opisywane projekty badawcze miały charakter interdyscyplinarne, ale głównym zagadnieniem była kwestia percepcji przestrzeni w szeroko pojętym środowisku zbudowanym (od fragmentu miasta po wnętrze budynku).

O wartości naukowej recenzowanego cyklu artykułów decyduje nie nowatorstwo, lecz raczej konsekwentne przeprowadzenie badań na gruncie polskim, pokazujących, iż architektura i urbanistyka jako dyscyplina naukowa może rozwijać się w oparciu o mierzalne dane numeryczne. Pozwala to na nowe spojrzenie na wcześniej zidentyfikowane problemy badawcze i weryfikację wyników oraz obserwacji poczynionych przez innych badaczy, którzy nie dysponowali techniką okulograficzną. Wypracowane metody należy uznać za rozwojowe, co wynika nie tylko z postępu technologicznego (nowych możliwości aparatury badawczej umożliwiającej przeprowadzenie wcześniej niewykonalnych eksperymentów), ale także z faktu, że w ramach dyscypliny architektura i urbanistyka wciąż jeszcze pozostaje wiele pól badawczych, w obrębie których okulografia miałaby zastosowanie. Reasumując, badania przeprowadzone przez dr inż. arch. Martę A. Rusnak, które zaowocowały recenzowanym cyklem artykułów, stanowią istotny krok w rozwoju dyscypliny architektura i urbanistyka w polskim środowisku akademickim. Należy podkreślić, że ukierunkowanie badań na wartości kulturowe oraz ochronę dziedzictwa pozwala upatrywać w nich dużego potencjału aplikacyjnego, gdyż zdecydowana większość nowych inwestycji realizowana jest w obrębie centrów miast, stanowiących jednocześnie bieguny wzrostu gospodarczego, co wymaga umiejętnego zarządzania historycznym krajobrazem kulturowym.

Wymóg istotnego wkładu w rozwój dyscypliny należy uznać za spełniony.

2. Ocena aktywności naukowej w innych uczelniach i jednostkach kultury

Pani dr inż. arch. Marta A. Rusnak wykazała w dokumentacji habilitacyjnej 11 różnych aktywności realizowanych we współpracy z różnymi instytucjami. Miały one bardzo zróżnicowany charakter oraz wymiar. Zdecydowana większość z nich (9) miała miejsce po uzyskaniu stopnia doktora. Jednocześnie nie wszystkie spełniają kryteria wskazane w Ustawie, gdyż Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska oraz Ministerstwo Klimatu i Środowiska nie są ani jednostkami badawczo-

naukowymi, ani instytucjami kultury. To samo dotyczy Wrocławskiego Przedsiębiorstwa Hala Ludowa Sp. z o.o. Natomiast przygotowanie oferty współpracy z uczelnią w Chinach było realizowane w ramach Wydziału Architektury Politechniki Wrocławskiej, czyli macierzystej jednostki Kandydatki. Jednak pozostałe 5 aktywności spełnia wymogi ustawowe, a w szczególności współpraca z Uniwersytetem Clemson w Karolinie Południowej w USA, która jako jedyna z wymienionych w dokumentacji ma charakter międzynarodowy. Jednocześnie tylko jedna aktywność miała charakter stażu naukowego – dotyczy to Zakładu Techniki Świetlnej w Instytucie Elektroenergetyki na Wydziale Elektrycznym Politechniki Warszawskiej.

Warto podkreślić, iż wszystkie wykazane aktywności wiązały się z zainteresowaniami badawczymi Kandydatki - w szczególności problematyką wykorzystania okulografii w badaniach z zakresu architektury i urbanistyki, a także muzealnictwem.

Wymóg aktywności realizowanej poza uczelnią macierzystą należy uznać za spełniony w stopniu wystarczającym.

3. Ocena pozostałej działalności naukowej i zawodowej

Dorobek publikacyjny Pani Marty A. Rusnak po uzyskaniu stopnia doktora obejmuje 8 rozdziałów w monografiach (w tym 1 współautorski) oraz 4 artykuły w czasopismach naukowych (nie licząc tych, które wchodzi w skład cyklu stanowiącego osiągnięcie habilitacyjne). Dorobek ten uzupełnia 7 innych publikacji nienaukowych (w tym 6 współautorskich) – komunikatów oraz tekstów o charakterze popularyzatorskim. W większości są to publikacje o zasięgu krajowym, z zakresu szeroko pojętej ochrony i konserwacji zabytków.

Kandydatka po uzyskaniu stopnia doktora 22-krotnie występowała na konferencjach o zasięgu krajowym i międzynarodowym (w tym 8 wystąpień współautorskich). Ponad połowa referatów (13) poświęconych była okulografii, co świadczy o ukierunkowaniu zainteresowań badawczych. Kilka wcześniejszych wystąpień dotyczyło muzealnictwa i obiektów przemysłowych, co należy uznać za pokłosie rozprawy doktorskiej. W wykazie znalazły się też dwa wystąpienia na konferencjach Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego, których tematyka wyraźnie odbiega od głównego nurtu zainteresowań badawczych.

Pani M. Rusnak uczestniczyła w 4 projektach naukowych, w tym finansowanych ze środków zewnętrznych, pozyskanych w drodze konkursu. Przede wszystkim należy tu wskazać, że Kandydatka była kierownikiem projektu NCN Miniatura 5.

Dr inż. arch. Marta A. Rusnak wykazała się dużym zaangażowaniem w działalność typu „peer review” na rzecz czasopism naukowych, przygotowując 34 recenzje artykułów w czasopismach krajowych i zagranicznych. Dominują recenzje wykonane dla MDPI, ale w zestawieniu są również recenzje dla bardziej prestiżowych wydawców, takich jak Elsevier oraz Taylor & Francis.

W zakresie współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym warte odnotowania są ekspertyzy wykonane na rzecz dwóch instytucji publicznych. W tym kontekście warto również wspomnieć, iż Kandydatka jest także czynnym zawodowo architektem, współpracowała z szeregiem biur projektowych, posiada uprawnienia projektowe i należy do Dolnośląskiej Okręgowej Izby Architektów.

Działalność organizacyjna Pani M. Rusnak to przede wszystkim zaangażowanie w prace na rzecz Wydziału Architektury Politechniki Wrocławskiej. Kandydatka wchodzi w skład tamtejszej Rady Wydziału. Jest także członkinią ICOMOSu, Akademii Iuvenum oraz Wrocławskiego Towarzystwa

Naukowego. Należy też odnotować udział w organizacji konferencji naukowych oraz innych wydarzeń naukowych, edukacyjnych i okolicznościowych.

Pani dr Rusnak za swoją działalność była kilkakrotnie nagradzana, głównie w ramach Politechniki Wrocławskiej.

Dane bibliometryczne zostały przedstawione przez Kandydatkę bardzo lakonicznie. Wskazane zostały tylko wyniki z Web of Science. Jednak powszechnie wiadomo, że dane różnią się zasadniczo w zależności od źródła (WoS, Scopus, Google Scholar, Research Gate) oraz dyscypliny naukowej. Dlatego co do zasady bibliometria nie stanowi o wartości naukowej publikacji. Jednocześnie świadczy ona o tym, czy podejmowane przez Kandydatkę badania są istotne dla międzynarodowego środowiska akademickiego. W tym przypadku (w świetle rozpoznania przeprowadzonego we własnym zakresie) odpowiedź jest bez wątplenia twierdząca.

Należy ocenić, że zgromadzony dorobek naukowy jest adekwatny do etapu kariery, na którym znajduje się Kandydatka.

4. Uwagi dotyczące dokumentacji habilitacyjnej

Chociaż opis badań zawarty w dokumentacji nie jest przedmiotem oceny, to jednak powinien stanowić swoiste „credo” Kandydatki, a z pewnością jest źródłem cennych informacji o Jej sposobie myślenia, umiejętności argumentacji, precyzji języka, a nawet aparatu naukowego (gdź jest opatrzony przypisami i odsyłaczami).

Po pierwsze z treści dokumentacji można wywnioskować, iż prowadzone przez Kandydatkę badania z wykorzystaniem urządzeń okulograficznych są pionierskie. Tymczasem eksperymenty, projekty, a nawet opracowania studialne tego typu są od wielu lat prowadzone z powodzeniem na uczelniach zagranicznych, m.in. w Lizbonie i Mediolanie, a w szczególności ETH Zurich, gdzie realizowano je i publikowano wyniki już w 2012 roku. Nowatorstwo można odnieść do implementacji tej technologii do badań z zakresu architektury i urbanistyki na gruncie polskim, chociaż inne krajowe ośrodki naukowe też mają pewne osiągnięcia w tym zakresie. Rzetelność badawcza wymagałaby, aby o tym uczciwie wspomnieć.

Kolejna istotna kwestia to wyraźna fascynacja wykorzystywaną technologią oraz nadmierny entuzjazm, co do jej możliwości (w tym kontekście serdecznie polecam lekturę artykułu prof. Toma Mavera „CAAD's Seven Deadly Sins”, który mimo, że został napisany blisko 30 lat temu nadal jest zaskakująco aktualny: <https://papers.cumincad.org/data/works/att/35ac.content.pdf>). Kontynuując ten wątek warto wskazać, iż w opisie osiągnięcia pojawiają się subiektywne stwierdzenia, nie mające umocowania w wynikach badań, takie jak „w moim odczuciu zastosowanie okulografów (...) może być już wkrótce istotnym elementem projektowania smart cities”. W istocie, badania wykluczające osoby starsze oraz z różnymi wadami wzroku trudno uznać za inkluzywne, a ich wyniki za w pełni miarodajne odnośnie percepcji środowiska zbudowanego (a przecież w tytule osiągnięcia Autorka wskazuje na „prospołeczne zarządzanie dziedzictwem”). Czy w czasach szybko starzejącego się społeczeństwa tylko osoby mające mniej niż 65 lat powinny współdecydować o otaczającej nas przestrzeni? Inne ważne zagadnienie to laboratoryjna forma badań, która może mieć wpływ na percepcję (na przykład u osób nie oswojonych z technologią VR). Trzeba jednak przyznać, że Kandydatka wydaje się mieć świadomość przynajmniej części wspomnianych problemów badawczych i ograniczeń związanych z technologią okulograficzną, chociaż jednocześnie stara się je zmarginalizować.

W pracy naukowej ważną umiejętnością jest precyzyjne posługiwanie się językiem. Niestety, przedstawiona dokumentacja habilitacyjna pod tym względem nie prezentuje się najlepiej. Klarowność w formułowaniu myśli pozostawia wiele do życzenia (np.: „dynamizm ruchów gałek ocznych wzrósł wraz z podwyższaniem nawy głównej przygotowanych wizualizacji”). Co więcej, Autorka stosuje wiele kolokwialnych, potocznych sformułowań, lub terminów nieadekwatnych (a przynajmniej niefortunnych) w kontekście poruszanych zagadnień, np.: „po uzyskaniu tytułu doktora”, podczas gdy jest to stopień naukowy; „artykuły”, chociaż z kontekstu wynika, że chodzi o wszystkie publikacje naukowe w dorobku. Można też odnieść wrażenie, że tekst powstawał w pośpiechu i zabrakło ostatecznej korekty, bo (obok wielu innych usterek językowych) jak inaczej wytłumaczyć, że zamiast o prof. Juliuszu Żórawskim, Kandydatka pisze o Juliuszu Żurawskim...? Dla porządku trzeba też odnotować, że dane bibliograficzne publikacji przywołanych w dokumentacji, nie zostały spolszczone (m.in. jest „in” zamiast „w” oraz „pp” zamiast „s.”)

W świetle powyższego należy stwierdzić, że dokumentacja stanowi najłabszy element recenzowanego wniosku.

IV. WIOSKI KOŃCOWE

Niniejsza recenzja dotyczy dokumentacji habilitacyjnej „Prospołeczne zarządzanie dziedzictwem architektonicznym. Badania eye-trackingowe” przygotowanej przed dr inż. arch. Martę A. Rusnak i przekazanej do recenzji przez Radę Dyscypliny Naukowej Architektura i Urbanistyka na Politechnice Wrocławskiej. Po zapoznaniu się z dokumentacją, stwierdzam, że spełnia ona wymogi formalne oraz reprezentuje relatywnie wysoki poziom merytoryczny. Przedstawione do oceny osiągnięcie stanowi istotny wkład w rozwój dyscypliny architektura i urbanistyka. W związku z powyższym uznaję, że recenzowany cykl publikacji naukowych wraz z pozostałym dorobkiem naukowym oraz zawodowym może stanowić podstawę nadania Pani dr inż. arch. Marcie A. Rusnak stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk inżynierijno-technicznych, w dyscyplinie architektura i urbanistyka.

prof. dr hab. inż. arch. Bartosz M. Walczak
listopad 2023 -styczeń 2024